

ANALIZA VALORIFICĂRII POTENȚIALULUI UMAN LA ENTITĂȚILE DE PRODUCȚIE

*Nelli AMARFII-RAILEAN, conf. univ., dr., Lilia CORSAN, mrd.,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Abstract: *Currently in Republic of Moldova, the majority of materials used in the production sphere are very expensive and only human resources continue to be unreasonably cheap. It is created abnormal situation when the money allocated for wages can not ensure a sufficient living for its employees.*

This paper presents the indicators that characterize the efficiency of using human potential in the manufacturing. The author is analyzing the quantitative and qualitative assurance with human resources of the company, and the labor productivity using the data of company producing agricultural machinery S.A. “Moldagrotehnica”.

Key words: *human resources, wage, sufficient living, human potential, labour productivity.*

În contextul relațiilor economiei de piață, o atenție deosebită trebuie să se acorde eficienței utilizării factorilor de producție, deoarece atât cantitatea, cât și calitatea lor influențează esențial asupra rezultatelor economico-financiare obținute de entitățile economice în rezultatul activităților desfășurate.

Actualmente, în Republica Moldova, majoritatea resurselor materiale utilizate în sfera de producție sînt foarte costisitoare și numai resursele umane continuă să rămînă nejustificat de ieftine, astfel, creîndu-se o situație anormală, cînd la majoritatea unităților de producție din țară, mijloacele bănești, alocate pentru remunerarea muncii, nu pot asigura un nivel material suficient pentru angajații săi.

Analiza asigurării cu resurse umane din punct de vedere cantitativ, calitativ, pe structură, precum și utilizarea timpului de muncă, definesc dimensiunea potențialului economic al întreprinderii și concură, prin utilizarea eficientă, la creșterea capacității concurențiale și a viabilității acesteia [1].

Pentru a efectua o analiză clară și coerentă a valorificării potențialului uman la entitățile de producție vom examina eficiența utilizării potențialului uman la întreprinderea de producere a utilajului agricol din mun. Bălți, S.A. „Moldagrotehnica”.

În scopul analizei modului de asigurare a entităților economice de producție cu resurse umane sub aspect cantitativ, se utilizează indicatorul generalizator „*numărul mediu scriptic al salariilor*”.

Astfel, la S.A. „Moldagrotehnica”, mărimea acestui indicator variază de la an la an. Acest fapt este prezentat în diagrama 1:

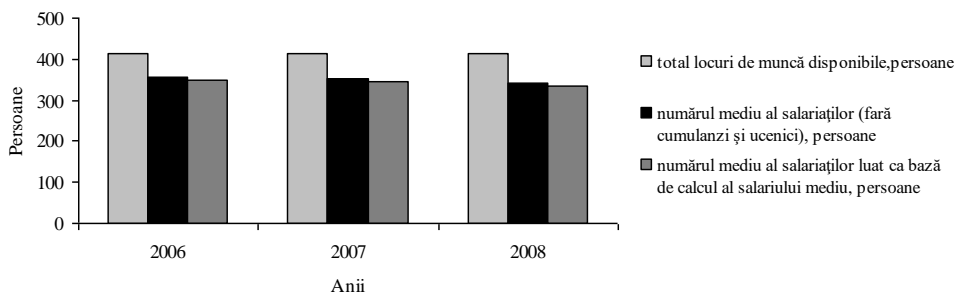

Diagrama 1.Evoluția numărului mediu scriptic al salariiților în perioada 2006 - 2008.

Din diagrama de mai sus, observăm o scădere continuă a numărului mediu scriptic de salariați, acest fenomen are un impact negativ asupra realizării obiectivelor primordiale ale întreprinderii, deoarece gradul de asigurare a S.A „Moldagrotehnica” cu resurse umane se îndepărtează tot mai mult de nivelul necesar, constituind în anul 2006 – 86,17%, în anul 2007 – 85,68%, iar în anul 2008 – 83,25%.

Din statistica ultimilor 7 ani, se prognozează o scădere continuă a numărului mediu scriptic al salariiților, cel puțin, în următorii doi ani, din cauza lipsei de personal capabil și dornic de a se angaja și a munci.

Ca element supus controlului operativ poate servi situația în care indicele de creștere a volumului activității de bază (fie volumul producției fabricate sau volumul producției vândute) trebuie să depășească indicele de creștere a numărului mediu scriptic al salariiților. Deci:

$$I_{VPF} > I_{Ns} \text{ (%).}$$

În caz contrar, nu se vor respecta cerințele economiei de piață.

În acest context, la S.A. „Moldagrotehnica”, în anul 2007, $I_{VPF} = 121\%$ depășește cu mult $I_{Ns} = 99\%$. Chiar dacă indicele de creștere a numărului mediu scriptic al salariiților nu crește, ci scade cu un punct procentual, indicele de creștere a volumului producției fabricate se mărește considerabil cu 22 %. Situația capătă un statut și mai bun pe parcursul anului 2008, și anume $I_{VPF} = 152 \%$, ceea ce depășește și mai mult $I_{Ns} = 97 \%$, care este în continuă descreștere. În anul 2008, indicele de creștere a numărului mediu scriptic al salariiților, continuând să se micșoreze încă cu 2 puncte procentuale față de anul precedent, nu a influențat în mod negativ asupra indicilor de creștere a volumului producției fabricate, dar, dimpotrivă, a dus la majorarea esențială a acestuia, cu 55 puncte procentuale, datorită sporii masive a productivității muncii.

Pentru un studiu amplu al asigurării S.A „Moldagrotehnica” cu resurse umane din punct de vedere structural, este necesar să se țină cont de posibilitățile de grupare a personalului:

- a) din punct de vedere al legăturii cu activitatea desfășurată:
  - personal din activitatea de bază;
  - personal din activitatea secundară.
- b) în funcție de rolul personalului din activitatea de bază în procesul de producție:
  - muncitori;
  - funcționari.

În acest context, scopul principal al analizei constă în:

- studierea modificărilor absolute și relative ale efectivului pe întreprindere și pe categorii de personal;
- studierea structurii personalului și a raportului dintre numărul mediu scriptic al salariiților din activitatea de bază și activitatea secundară, pe de o parte, și numărul total al muncitorilor și al funcționarilor din activitatea de bază, pe de altă parte.

Asigurarea întreprinderii cu resurse umane pe categorii de personal, în dinamică, se poate observa în tabelului 1.

Din tabel rezultă că, la S.A „Moldagrotehnica”, există o tendință de reducere a efectivului de personal față de anul precedent, mai ales, a celui din activitatea de bază și o majorare a efectivului de personal din activitatea secundară. În concluzie, putem menționa că această scădere a numărului personalului din activitatea de bază și creșterea numărului personalului din activitatea secundară, este apreciată ca un factor negativ.

În practica analitică, pe lângă asigurarea cantitativă a întreprinderii cu resurse umane, un rol însemnat îl joacă și asigurarea cu personal sub aspect calitativ. Dat fiind acest fapt, structura personalului din activitatea de bază se examinează din diferite puncte de vedere, și anume după gen, vîrstă, vechime în muncă, profesie, gradul de calificare, studii etc. [2]

Tabelul 1.

Asigurarea întreprinderii cu personal pe categorii în dinamică (persoane)

Categoriile de personal	2006	Ponderea (%)	2007	Ponderea (%)	2008	Ponderea (%)	Abaterea absolută (+, -)	
							În 2007 față de 2006	În 2008 față de 2007
A	1	2	3	4	5	6	7	8
I. Numărul mediu scriptic al salariaților-total Inklusiv:	348	100	347	100	336	100	- 1	- 11
1.1. personal din activitatea de bază, din care:	339	97,41	332	95,68	319	94,94	- 7	- 3
1.1.1. muncitori	253	74,63	247	74,40	241	75,55	- 6	- 6
1.1.2. funcționari	86	25,37	85	25,60	78	24,45	- 1	- 7
1.2. personal din activitatea secundară	9	2,59	15	4,32	17	5,06	+ 6	+ 2

Un compartiment semnificativ al analizei îl constituie, de asemenea, aprecierea gradului de stabilitate a personalului din activitatea de bază, care se realizează prin intermediul coeficientului de stabilitate (K_s), care se determină prin relația:

$$K_s = \frac{\overline{Ns_{inc.}}}{\overline{Ns_{sf.}}} \quad (1)$$

unde:

$\overline{Ns_{inc}}$ - numărul de salariați care au activat la întreprinderea analizată în perioada 01.01-31.12 a anului de gestiune;

$\overline{Ns_{sf}}$ - numărul mediu scriptic de salariați la finele acestui an.

Majorarea acestui indicator relativ are un efect pozitiv, contribuind la ridicarea specializării personalului productiv, la sporirea productivității muncii și îmbunătățirea rezultatelor economico-financiare ale întreprinderii. Factorul de bază ce influențează stabilitatea personalului productiv este mișcarea acestuia într-o anumită perioadă de timp.

Circulația forței de muncă se examinează în baza următorilor indicatori analitici:

1) Coeficientul de circulație la intrare ($K_{int.}$)

$$K_{int.} = \frac{Ns_{int.} + Ns_p}{Ns} \quad (2)$$

unde:

$Ns_{int.}$ - numărul de salariați încadrați în câmpul de muncă în perioada analizată;

Ns_p - numărul de salariați promovați dintr-o categorie în alta în cadrul întreprinderii analizate pe aceeași perioadă de timp;

Ns - numărul mediu scriptic al salariaților din activitatea de bază în perioada analizată.

2) Coeficientul de circulație la ieșire ($K_{ies.}$) care se determină prin relația:

$$K_{ies.} = \frac{Ns_{ies.} + Ns_p}{Ns} \quad (3)$$

unde:

$Ns_{ies.}$ - numărul de salariați ieșiți din întreprindere în perioada analizată din motive întemeiate.

3) Coeficientul circulație totale (K_t) care se determină astfel:

$$K_t = K_{int.} + K_{ies.} \quad (4)$$

Fluctuația forței de muncă reprezintă un fenomen anormal în activitatea unităților economice de producție, deoarece este determinată de concedieri fără permisiunea conducerii (din motive proprii) sau ca urmare a încălcării prevederilor contractului colectiv de muncă.

4) Coeficientul de fluctuație (K_f) se determină prin relația:

$$K_f = \frac{Ns^1 + Ns^{11}}{Ns} \quad (5)$$

unde:

Ns^1 - numărul salariaților concediați din întreprindere fără permisiunea conducerii (din motive proprii);

Ns^{11} - numărul salariaților concediați ca urmare a încălcării disciplinei de muncă.

Calculul coeficienților menționați este prezentat în tabelul de mai jos:

Tabelul 2.

Aprecierea gradului de stabilitate și de circulație a forței de muncă

Anii	K_s	$K_{int.}$	$K_{ies.}$	K_t	K_f
A	1	2	3	4	5
2006	1,00	0,32	0,39	0,71	0,37
A	1	2	3	4	5
2007	1,03	0,46	0,50	0,96	0,08
2008	1,01	0,32	0,30	0,62	0,30

Pentru a ne crea o imagine mai clară, referitor la evoluția coeficienților de stabilitate și circulație a personalului la S.A. „Moldagrotehnica”, pe parcursul anilor 2006, 2007, 2008, vom sistematiza datele de mai sus în următoarea diagramă:

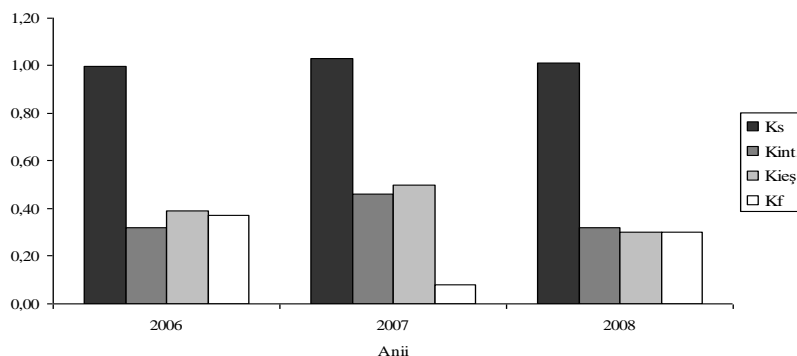

Diagrama 2. Evoluția coeficientului de stabilitate și coeficienților de circulație a forței de muncă, în perioada 2006 - 2008.

Principalele cauze obiective privind circulația forței de muncă la S.A. „Moldagrotehnica” sînt:

- modificarea sarcinilor de producție și a structurii organizatorice de producție;
- perfecționarea procesului tehnologic și sporirea gradului de înzestrare tehnică a activității desfășurate;
- pensionări;
- decese [3].

O altă latură importantă în cadrul analizei utilizării resurselor umane este analiza utilizării timpului de muncă, care prevede descoperirea rezervelor interne legate nemijlocit de folosirea completă a timpului disponibil, precum și a cauzelor ce au provocat pierderile de timp în om-zile și om-ore evidențiate în perioada de gestiune.

În practica analitică, se aplică un șir de indicatori specifici privind formarea și utilizarea fondului total de timp, și anume:

- 1) fondul de timp calendaristic;
- 2) fondul de timp maxim disponibil;
- 3) fondul de timp efectiv utilizat;
- 4) timpul neutilizat în total, din care:
  - 4.1) justificat;
  - 4.2) nejustificat.

Fondul de timp maxim disponibil ($T_{m.d.}$) se calculează prin scăderea din fondul de timp calendaristic a sărbătorilor legale și a zilelor de odihnă.

Am ajuns la concluzia că ponderea fondului de timp utilizat în cadrul fondului de timp maxim disponibil, la S.A. „Moldagrotehnica”, pe parcursul anilor are tendința de creștere, ceea ce se apreciază pozitiv. Acest fapt este evidențiat și în următoarele diagrame:

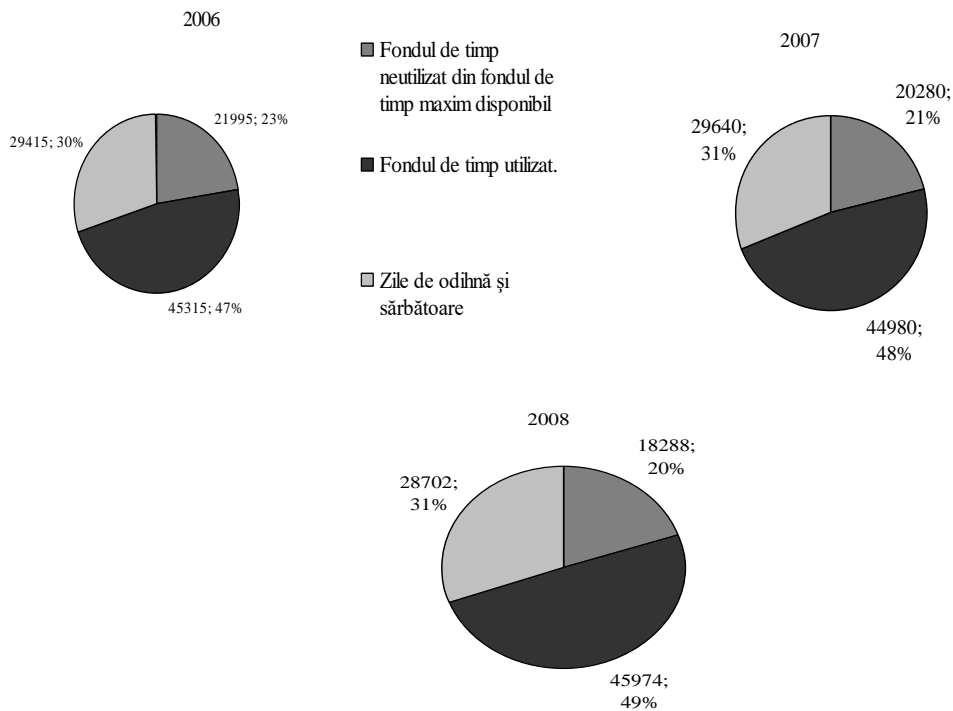

Diagrama 3. Gradul de utilizare eficientă a fondului de timp calendaristic

Acest compartiment de analiză poate fi completat și prin examinarea sistemului factorial ce stă la baza modificării fondului de timp utilizat, în om-ore (T_h):

$$T_h = \overline{N}_m \times \overline{Z} \times \overline{h} \quad (6)$$

unde:

$\overline{N}_m$ - numărul mediu scriptic al muncitorilor;

$\overline{Z}$ - numărul mediu de zile lucrate de un muncitor pe parcursul perioadei de gestiune;

$\overline{h}$ - durata medie a zilei de lucru.

**Calculul și aprecierea influenței factorilor de muncă asupra
modificării fondului de timp utilizat în anii 2007 – 2008**

Numărul operației	Numărul substituției	Factori de influență			Indicatorul rezultativ	Metoda de calcul	Factori de influență	Denumirea factorului
		$\bar{N}_m$	$\bar{Z}$	$\bar{h}$				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	0	260	173	7	314860	-	-	-
2	1	254	173	7	307594	-7266	$\Delta \bar{T}_h(\bar{N}_m)$	$\Delta \bar{N}_m$
3	2	254	181	7	321818	+14224	$\Delta \bar{T}_h(\bar{Z})$	$\Delta \bar{Z}$
4	3	254	181	8	367792	+45974	$\Delta \bar{T}_h(\bar{h})$	$\Delta \bar{h}$

Verificare: 367792 – 314860 = +52932 om-ore.

Din tabelul de mai sus, putem concluziona că, pe parcursul anului 2008, fondul de timp efectiv utilizat s-a majorat față de anul 2007 cu 52932 om-ore. Această majorare a fost condiționată de influența pozitivă a factorilor 2 ($\Delta \bar{Z}$) și 3 ($\Delta \bar{h}$), care au dus la majorarea indicatorului rezultativ cu 14224 om-ore și, respectiv, cu 45974 om-ore. Concomitent, sub influența negativă a factorului 1 ($\Delta \bar{N}_m$), indicatorul rezultativ s-a diminuat cu 7266 om-ore. Deci, rezultatele analizei factoriale dau posibilitatea să deducem că S.A. „Moldagrotehnica”, pe parcursul anului 2008, a recurs la majorarea rezervelor interne, în scopul creșterii fondului de timp efectiv utilizat. Acest fapt se apreciază ca fiind un moment pozitiv.

În acest context, una dintre sarcinile primordiale ale S.A. „Moldagrotehnica”, ce trebuie realizată imediat, este majorarea numărului mediu scriptic de muncitori, cu cât mai multe brațe de muncă calificate, de specialitate, acesta cu siguranță va duce la majorarea fondului de timp efectiv utilizat.

O altă cale de ameliorare a situației existente este apelarea la rezervele interne ale sale, precum a făcut-o în anul 2008: acest fapt ducând, de asemenea, la majorarea fondului de timp efectiv utilizat.

Productivitatea muncii este o categorie economică semnificativă care determină eficiența utilizării resurselor umane în economia națională la diferite niveluri și în diferite activități. Deoarece, de procesul productiv, sînt nemijlocit legați nu toți salariații, ci numai categoria de muncitori, în practica analitică, se utilizează și indicatorul intermediar de eficiență – „productivitatea medie a unui muncitor”[4].

Ținînd cont de evidența timpului efectiv utilizat, acest indicator poate fi divizat în:

a) productivitatea medie anuală a unui muncitor ($\bar{W}_m$), care se calculează prin relația:

$$\bar{W}_m = \frac{VPF}{N_m} \times 1000 \text{ (lei) } (7)$$

unde:

VPF - volumul producției fabricate (mii lei);

$\bar{N}_m$ - numărul mediu scriptic al muncitorilor, persoane;

b) productivitatea medie pe zi a unui muncitor ($\bar{W}_z$), care se calculează prin relația:

$$\bar{W}_z = \frac{VPF}{T_z} \times 1000 \text{ (lei) } (8)$$

unde:

T_z - fondul de timp efectiv utilizat în perioada de gestiune, în om-zile;

c) productivitatea medie pe oră a unui muncitor, care se calculează prin relația:

$$\bar{W}_h = \frac{VPF}{T_h} \times 1000 \text{ (lei) } (9)$$

unde:

T_h - fondul de timp efectiv utilizat în perioada de gestiune, în om-ore.

Analiza productivității muncii începe cu examinarea generală a productivității medii anuale a unui salariat și a unui muncitor în dinamică sau față de nivelul programat. Pentru acesta se utilizează următorul tabel analitic:

Analiza generală a productivității muncii pe perioada 2006 - 2008

Indicatori	Anul 2006	Anul 2007	Anul 2008	Abaterea (+,-)		Abaterea relativă (%)	
				În anul 2007 față de 2006	În anul 2008 față de 2007	În anul 2007 față de 2006	În anul 2008 față de 2007
A	1	2	3	4	5	6	7
1. Volumul producției fabricate, mii lei (rd.812, f.nr.1-p)	72307	87286	110041	+14979	+22755	120,72	126,07
2. Venitul din vânzări, mii lei (rd.823, f.nr.1p)	78847,8	79708,9	100203,7	+861,1	+20494,8	101,09	125,71
3. Profitul brut, mii lei (rd.30, f.nr.2)	14801,5	14224,5	20796,8	-577	+6572,3	96,10	146,20
4. Numărul mediu scriptic al salariaților, persoane	348	347	336	-14454,5	-11	2,34	96,83
5. Productivitatea medie anuală a unui salariat, lei [(rd.1 : rd.4) × 1000]	207778,74	251544,67	327502,98	+43765,93	+75958,31	121,06	130,20
6. Corelația dintre venitul din vânzări și volumul producției fabricate (rd.2 : rd.1)	1,09	0,91	0,91	-0,18	0,00	83,74	99,72
7. Rentabilitatea venitului din vânzări,% [(rd.3 : rd.2) × 100]	18,77	17,85	20,75	-0,93	+2,91	95,06	116,30
8. Profitul mediu brut pe un salariat, lei [(rd.3 : rd.4) × 1000]	42533,05	40992,80	61895,24	-1540,25	+20902,44	96,38	150,99

Din tabelul de mai sus, rezultă că la S.A. „Moldagrotehnica”, productivitatea medie a unui salariat, precum și a unui muncitor, s-a majorat pe parcursul anilor 2006, 2007, 2008. Această creștere a volumului de producție, în condițiile de scădere a numărului mediu scriptic de muncitori, arată modificările pozitive în domeniul productivității muncii atât a unui salariat, cât și a unui muncitor.

În urma analizei factoriale a productivității medii a unui muncitor pe parcursul anilor 2006, 2007, 2008, am ajuns la concluzia că S.A. „Moldagrotehnica” acționează activ, prin folosirea rezervelor interne, la majorarea productivității medii pe muncitor, ceea ce se apreciază pozitiv și mărește perspectiva de creștere a acestui indicator atât în prezent, cât și pe viitor.

Bibliografie:

1. Bălănuță V., *Analiza gestionară* (lucrare didactică și practico-aplicativă în domeniul diagnosticului activității întreprinderii de producție), Chișinău, Combinatul Poligraf, 2003, 120 p.
2. Ișfănescu A., Robu V., Hristea A., Vasilescu C., *Analiza economico-financiară* // <http://www.ase.ro/biblioteca1.asp=20>.
3. Stănescu C., Băicuși A., Ișfănescu A., *Analiza activității economico-financiare*, București, Editura Economică, 1996, 320 p.
4. Савицкая В., *Анализ хозяйственной деятельности предприятия*, Москва, Издательство Эко перспектива, 1998, 498 с.